

DOLF VERROEN

OORLOG
EN
VRIENDSCHAP

MET TEKENINGEN VAN CHARLOTTE DEMATONS

Leopold / Amsterdam

OORLOG

Natuurlijk wisten we dat Irma Joods was. Op al haar jasjes en truitjes droeg ze de gele ster met de J van Jood erop.

We wisten niet dat ze van school moest.

Ze mocht ook niet meer in de bibliotheek, het zwembad, het park of de bioscoop. Overal stonden of hingen opeens bordjes 'Voor Joden verboden'.

'Ze is naar de Joodse school,' antwoordde meester Millenaar op een vraag van Wijntje Bijl.

'Leert ze daar dan Joods?'

De meester aarzelde. Hij keek alsof er een vraag was gesteld waar hij geen antwoord op wist.

'De Joodse school is zoiets als een katholieke of een christelijke school. Zullen we nu verdergaan?'

Wijntje liet zich niet afschepen.

'Waarom moest ze hier weg? Ze vond het hier toch leuk?'

Meester Millenaar kwam er niet onderuit.

'Het is een bevel van de Duitsers.'

'Waarom?'

'Het is toch oorlog, Wijntje.'

'Joden zijn minderwaardig,' zei Rinus Doolaard. 'Die horen niet op onze school thuis.'

De meester draaide zich om en schreef iets op het bord.

Ik keek naar Kees.

Hij zat in de rij naast het raam, rechts in de bank. Ik zat in de tweede rij, links. Wij waren burens met een gang ertussen.

Toen om twaalf uur de school uitging zei hij in de gang: 'Blij dat jij geen Jood bent.'

NIET SLIM

‘Kan jij Rinus niet op zijn bek slaan?’ vroeg Wijntje me na schooltijd.

Ik vond het niet erg slim.

Rinus is een krachtpatser en ik ben een slapjanus met een jampotjesbril op zijn neus.

‘Je kan je been uitsteken en hem laten struikelen,’ zei Wijntje. ‘Die vuile landverrader.’

KEES EN IK

Ik droeg al vanaf mijn derde jaar een bril en ieder jaar gaf de oogarts me sterkere glazen. Ik had er niet veel last van, behalve met trefbal waar ik toch al geen held in was. Ik zag overal ballen waar ze niet waren, ik sloeg vaker mis dan raak, zodat bijna iedereen boos op me werd.

Natuurlijk werd ik gepest, maar niet erg. Vroeger riepen ze nog wel eens 'Brillenjood', maar na de maatregelen tegen de Joden niet meer. Ik werd wel uitgelachen op gym omdat ik in mijn onhandigheid ontzettend stomme dingen deed. Onze gymleraar zette me soms voor gek op de bank, maar dat kon me niks schelen. Liever op de bank dan op het paard, dacht ik dan. Maar helemaal eerlijk was dat natuurlijk niet. Het voelde toch of ik er niet bij hoorde. Ik weet niet of het aan mijzelf of aan mijn brillenglazen lag, eigenlijk voelde ik me altijd een buitenstaander. Hoe ik ook mijn best deed.

Kees was ook een buitenstaander.

Hij was mager en leek klein, hoewel hij bijna net zo groot was als ik. Hij zei nooit veel en gedroeg zich in de klas alsof hij op visite was. Niet arrogant, wel afzijdig. Hij was pas een halfjaar bij ons op school. Ik snapte niet hoe het kon, maar toen hij mij voor het eerst aankeek, wist ik dat wij vrienden zouden worden. Ik vond het fijn dat hij naast me zat, al was er dan een gangpad tussen.

Kees was blij met mij.

Ik met hem.

DE ANDEREN

Irma woonde in de straat van mijn oma aan de overkant van het kanaal. Ze speelde wel eens buiten als ik met mijn moeder bij oma op bezoek ging. Ze deed alsof ze mij niet zag. Ik ook trouwens. Vaak wist ik niet wat ik tegen haar moest zeggen, werd ik op een rare manier verlegen.

Wijntje Bijl woonde een paar straten verder aan onze kant van het kanaal. Onze moeders kenden elkaar en daardoor kwam ze wel eens bij ons thuis. Wijntje had altijd een grote mond. Ze was voor niemand bang. Ook niet voor grote mensen. Toch vond ik haar gemakkelijker dan Irma. Die kon je aankijken zonder iets te zeggen.

Bijna alle mensen in onze straat kenden elkaar.

We wisten wie goed en wie fout was.

Fout was meneer Fagel die een nsb-speldje droeg. Als hij iemand met een Jodenster zag zei hij: 'Van de stoep af, vuile Jood.' Wie niet gehoorzaamde gaf hij aan bij de Ortskommandant, een soort Duitse politiecommissaris. Hij verraadde ook jonge mannen die in Duitsland moesten werken. Die werden dan met een overvalwagen opgehaald en je zag ze niet meer terug.

Mijn vader was te oud voor Duitsland.

Daardoor kwam ik erachter dat ik een oude vader en moeder had. Toen mijn moeder jarig was schreef ik met zeep *VIFRIG* op de spiegel. Mijn moeder riep 'Nee!' en mijn vader zei: 'Hoe kan je dat nou doen, Joop. Je weet toch dat er geen zeep meer te koop is, het is ons laatste stukje.'

Ik had geen broertjes of zusjes, maar wel een kano.

Er was veel water bij ons in de buurt.

Soms ging ik varen met Jaap onze buurjongen.

Mijn moeder vond Jaap zo aardig dat ik bevriend met hem moest zijn. Jaap was avontuurlijker dan ik. Soms voeren we langs de schepen van de Duitsers. Die schepen waren volgeladen met rode en groene kolen. Elke keer probeerden we er een te stelen. Als we succes hadden, werden we door mijn ouders de hemel in geprezen.

Ik was blij toen ik hoorde dat Jaap voor een tijdje naar familie in Groningen ging. Hoewel hij dikker was dan ik vond zijn moeder dat hij moest aansterken.

Of hij een patiënt was.

Het kon mij niet veel schelen.

Ik was liever bij Kees.

Kees woonde in de binnenstad en daar kwam ik bijna nooit.

De binnenstad was een andere wereld.